

ЕЛЕКТРОННІ НАВЧАЛЬНІ КУРСИ З СОЛЬНОГО СПІВУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ELECTRONIC TRAINING COURSES IN SOLO SINGING: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

У статті висвітлено переваги та недоліки використання електронних навчальних курсів з сольного співу. Дослідження базується на комплексі загальнонаукових теоретичних методів: аналізу, узагальнення, порівняння, дедукції, педагогічному (констатувальному) експерименті. Автори підкреслюють на важливості практико зорієнтованого навчання майбутніх артистів-вокалістів та на необхідності створення спеціальних умов для цього, серед яких: обладнані шумоізоляційною системою аудиторії, наявність музичних інструментів, звукопідсилюючої апаратури, паперових або цифрових носіїв інформації тощо. На думку авторів, в основі дистанційної освіти має бути врахований «спеціальний підхід» адже впровадження для них ЕНК з фахових дисциплін має містити свою специфіку. Наряду з перевагами ЕНК з теоретичних предметів, структура, особливості розробки, доцільність і форми використання ЕНК з практичних дисциплін потребують попереднього вивчення. Оpubліковано результати індивідуального наукового дослідження, проведеного на кафедрі академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка. З'ясовано, що форми та методи впровадження та використання електронного курсу з вокалу потребують попереднього вивчення. Ця форма роботи більше підходить добре мотивованим студентам, які навчаються в магістратурі. Для вокалістів-першокурсників самостійні заняття будуть малоефективними та можуть призвести до пошкодження голосового апарату. Викладачі, які створили електронні курси з вокалу не можуть нести відповідальність за будь-які негативні наслідки самонавчання студентів. У сучасному світі дистанційне навчання є важливою частиною вищої ланки художньої освіти. Однак, електронні курси по практичним дисциплінам не можуть повністю замінити аудиторне навчання співаків з педагогом та концертмейстером. Таким чином, діяльність викладачів вокального факультету може бути націлена на розробку курсів електронного навчання інформаційного змістового наповнення. Інформація представлена в статті може бути корисна музикознавцям, дослідникам української вищої школи та виконавського мистецтва.

Ключові слова: вища школа, музична освіта, виконавство, співак, вокал, електронний навчальний курс, студент.

The article highlights the advantages and disadvantages of vocal electronic training courses using. The authors of the publication focus on the

modernization of vocal performance and higher music education. The research is based on general scientific theoretical methods: analysis, generalization, comparison, deduction, pedagogical experiment, etc. The authors emphasize the importance of practice-oriented training of young singers as well as the need to create special conditions for them, which include: the presence of the soundproofing system of the audience, musical instruments, sound equipment, paper or digital media and more. According to the authors, the "special approach" should be taken into account in the basis of distance education because the implementation of electronic training courses for them in professional disciplines should have its own specifics. Along with the advantages of electronic training courses in theoretical subjects, their structure, features of development, feasibility and forms of use in practical disciplines require prior study. The analysis of contemporary changes in these areas have been published as well as the results of Tetiana Cherneta's individual scientific study, which was held at the Academic and Pop Vocal Department. The tendencies and prospects of higher music education and performance are considered, the ways of the industry's modernization are outlined. It has been found out that the forms and methods of introducing and using an e-learning course in vocals need a prior study. This form of work is more suitable for well-motivated students pursuing a master's degree. For first-year vocalists self-study will be ineffective and may damage the voice apparatus. Teachers who have created distance courses in vocals cannot bear the responsibility for any negative effects of students' self-study. Nowadays a distance education is an important part of higher education. A music education is not an exception. Theoretical disciplines and their e-learning courses are actively included in the teaching practice. This practice has several positive components in the modern world because of the covid pandemic situation. But the situation with practical disciplines is completely different. Practical e-learning courses are developed and used in the educational process of students of musical specialties, in the first place, for information and demonstration purposes. However, distance courses in practical disciplines cannot completely replace the classroom training of singers with a teacher and a concertmaster. Therefore, the activities of the Vocal Department's teachers can be directed at development of e-learning courses with information content. The information presented in this article may be useful for musicologists, researchers of Ukrainian higher education and performing arts.

Key words: higher school; music education; performance; singer; vocals; e-learning course; student.

УДК 378.018:78[004]:005.336.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.18>

Чернета Т.О.,

канд. мистецтвозн,
доцент кафедри академічного
та естрадного вокалу
Інституту мистецтв Київського
університету імені Бориса Грінченка

Мережко Ю.В.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри академічного
та естрадного вокалу
Інституту мистецтв Київського
університету імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Необхідність постійної модернізації вищої освіти у нашу добу інформації, комп'ютеризації та діджиталізації не викликає сумніву. Такі популярні останнім часом освітні явища, як дистанційне навчання

в університетах світу, Moodle середовище вишів, електронні навчальні курси, різноманітні приватні online курси та авторські лекції, вебінари, заняття за допомогою Skype тощо сьогодні втратили статус інновації і стали звичною практикою.

Вищезазначене справедливе і для вищої музичної освіти, невід'ємною складовою якої є музичне виконавство.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання становлення вищої музичної освіти та виконавства в Україні розглядалися у працях сучасних науковців: О.Олексюк, Г.Падалки, О. Щолокової та ін.; проблеми підготовки музикантів-інструменталістів цікавили Л. Сбруєву, І. Чистякову, О.Горбатюк тощо; проблеми фахової підготовки майбутніх фахівців з вокального виконавства розкривалися у наукових доробках В. Антонюк, Н. Овчаренко, Л. Василенко, Т. Пляченко та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, до питання необхідності впровадження електронних навчальних курсів в освітній процес вищої школи зверталось небагато науковців, що підтверджує актуальність вибраної теми дослідження, її своєчасність та важливість. Детального обґрунтування потребує необхідність використання електронних навчальних курсів, саме з вокальних дисциплін.

Мета статті – на основі констатувального експерименту зробити висновки про форми та методи наповнення електронних навчальних курсів з дисциплін вокально-виконавського циклу, доцільність їх використання та недоліки впровадження в освітній процес студентів вищої ланки освіти.

Виклад основного матеріалу. Академічна музична освіта та вокальне й інструментальне виконавство не стоять осторонь сучасних тенденцій. На сьогоднішній день музиканти широко використовують новітні технічні засоби у виконавському та освітньому процесах. Професійним сьогоднішнім естрадним та академічним вокалістам є радіо мікрофони, цифрова звукопідсилююча апаратура, пульти, мікшери, різноманітні цифрові носії інформації, програмне забезпечення для створення музичних композицій, спеціальних ефектів, запису й обробки звуку тощо.

Із розвитком технологій значних змін зазнає сьогодні і сфера освіти, у тому числі мистецька. Київський університет імені Бориса Грінченка не стоїть осторонь сучасних технологій і передових тенденцій в освіті, є активним їх впроваджувачем. Значна увага адміністрації вишу приділяється матеріальній базі і програмному забезпеченню, що відповідають запитам сучасної молоді. Для зручності студентів, що обрали наш університет, на його сайті впроваджено е-портфоліо професорсько-викладацького складу, електронну бібліотеку, систему Moodle-освіти тощо. Електронні навчальні курси (ЕНК) створюються для студентів денної та заочної форми навчання. У цьому напрямі працюють і викладачі кафедри академічного та естрадного вокалу. Втім, методика викладання мистецьких навчальних дисциплін, зокрема вокально-музичних, має свою специфіку.

Фахова підготовка музиканта-вокаліста має практико зорієнтований характер і потребує спеціально створених умов. Насамперед, це проведення індивідуальних занять з викладачем вокалу у супроводі професійного концертмейстера. Крім того, необхідні обладнані шумоізоляційною системою аудиторії, наявність музичних інструментів, звукопідсилюючої апаратури, паперових або цифрових носіїв інформації, існування концертної зали тощо.

Спеціальний підхід має бути в основі і дистанційної освіти вокалістів, впровадження для них ЕНК з фахових дисциплін має містити свою специфіку. Наряду з перевагами ЕНК з теоретичних предметів, структура, особливості розробки, доцільність і форми використання ЕНК з практичних дисциплін потребують попереднього вивчення. Наряду з пошуком дієвих та доцільних форм подання практичного матеріалу в ЕНК з вокалу точилася полеміка щодо відповідальності за голос кожного студента під час дистанційних занять, яка протягом аудиторного навчання співаків цілком «лежить» на педагогах. Очевидним стало питання недостатньої сценічно-виконавської практики у дистанційному навчанні співака. Крім того, триває пошук процентного співвідношення годин навчання студента з викладачем і концертмейстером та за умов роботи в ЕНК.

Вивчаючи сучасні тенденції та сьогоднішню ситуацію у сфері професійного навчання вокалу у вищій школі, в рамках індивідуального наукового дослідження Чернети Т. О. та наукової теми кафедри академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв було проведено анкетування студентів спеціальності «Музичне мистецтво», освітньо-професійної програми «Сольний спів» щодо досвіду та доцільності дистанційного навчання. Майбутнім співакам були поставлені запитання загального характеру про їх інформаційну та віртуальну активність і питання, які стосувалися безпосередньо бажання та готовності студентів користуватися ЕНК з вокальних дисциплін. В анкетуванні взяли участь 33 студенти I-V курсів. Анкета була розроблена у вигляді google-форми.

За результатами відповідей студентів на запитання анкети з'ясовано, що абсолютно всі вони користуються інтернетом та інтернет-послугами (електронна пошта, банкінг, соціальні мережі тощо). 81 % опитуваних мають досвід дистанційного навчання на різних online курсах і тренінгах, переважно у галузі вивчення іноземних мов (46,2 %). Значно менша кількість студентів (31,3 %) брали участь у вебінарах. Декілька з них вивчали англійську мову, психологію, математику, історію за допомогою Skype. Один студент сам проводив заняття з битбоксу, використовуючи цю програму.

Більшість учасників анкетування не знає жодної вітчизняної або зарубіжної вокальної школи, курсів

чи викладачів вокалу online і не цікавилась ними. Тільки деякі студенти (переважно магістранти) змогли назвати зарубіжні освітні організації та викладачів, що працюють у цій галузі: «Freevoice», «Rulada music», «Cherry Porter», Ірина Цуканова, Поліна Гагаріна. 81,3 % молодих співаків не мають досвіду навчання вокалу online. Ті, хто пробував таку освітню форму (15,8 %), написали, що навчатися online можна любителям чи аматорам «для себе», для професійного ж навчання краще займатися з викладачем. Студенти з таким досвідом та без нього з переваг дистанційного навчання вокалу назвали тільки можливість обирати місце і час заняття, тобто їх «мобільність». Втім ефективності такого навчання за десятибальною шкалою вони надали низьку (43,7 %) та середню (50 %) оцінки, вказавши, що «по інтернету якісно навчати і навчатися вокалу не можна». Не готові нести повну особисту відповідальність за результати та наслідки самостійного навчання вокалу online за відеороками, записами розспівок 43,8 % вокалістів. У разі негативних результатів навчання вокалу online (завдання шкоди голосу) учні вважають справедливим ділити відповідальність за це з викладачем, з яким проходили дистанційні заняття.

На необхідності наявності у вищій школі ЕНК з теоретичних дисциплін наголосили 59,4 % анкетованих студентів, уточнивши щодо виключно інформаційної мети їх використання. В ЕНК з практичних дисциплін відчують потребу тільки 21,9 % опитованих, підкресливши при цьому, що заняття «в живу» з викладачем є більш ефективними. Необхідність створення ЕНК з вокалу (для студентів як денного, так і заочного відділення) розділяють лише 9,4 % студентів-вокалістів, вказавши, що він може бути носієм вокального теоретичного матеріалу: будова голосового апарату, робота голосових зв'язок тощо. Крім того, студенти висловили думку, що ЕНК з вокалу, відеозаписи уроків та заняття online не підходять для співаків-початківців (I курс), частково можуть використовуватися бакалаврами (II-IV курси), мають деякі переваги для магістрантів (V-VI курси). У коментарях було зазначено, що навчання за вокальним ЕНК може бути додатковим до основного, і тільки вокаліст з досвідом може продовжити свій професійний розвиток online. 97 % опитованих вважають, що ЕНК з вокалу не можуть повністю замінити заняття з викладачем і концертмейстером у класі навіть на заочній формі навчання. У процентному відношенні, на думку студентів, обсяг занять у класі має бути 80-100 %, переважна більшість з них взагалі не готові займатися вокалом дистанційно, тим паче на контрактній формі навчання.

Чимало вдячних фраз було висловлено студентами на адресу роботи викладачів та концертмейстерів кафедри на аудиторних заняттях з сольного співу. Окремими коментарями було підкреслено

важливу роль концертмейстера на заняттях та під час виступів. Можливість проводити дистанційні заняття вокалу online з викладачем з фаху та наявність ЕНК з вокалу зовсім не приваблює близько половини опитованих.

Під час вступу до Університету хотіли би подивитись на його сайті записи занять викладачів вокалу 62,5 % опитованих, але вирішальним критерієм при виборі вишу, що готує вокалістів, така інформація стала би тільки для 50 % студентів. Обрали наш Університет і вступили до нього, заздалегідь обравши викладача вокалу, тільки 7 осіб. Жодна особа з них не дізналась про нього з сайту чи взагалі з інтернету, скоріше за рекомендацією знайомих: колег, друзів, студентів старших курсів.

Відомо, що професійне виховання артиста-вокаліста полягає не тільки у розвитку вокальної техніки співацького голосу і природних вокальних даних. У живому спілкуванні із викладачем вокалу та концертмейстером студент не тільки вчиться співати, а й оволодіває професійною лексикою, переймає відповідну вищому закладу освіти та мистецькому середовищу манеру спілкування, вчиться створювати художні образи, розкривається як виконавець, інтерпретатор, митець тощо.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що форми та методи впровадження і використання ЕНК з вокалу потребують попереднього вивчення. Така форма роботи більше підходить для достатньо вмотивованих студентів старших курсів, насамперед заочної форми навчання. Для вокалістів-першокурсників самостійні безконтрольні заняття будуть малоефективними і можуть завдати шкоди голосовому апарату. Викладачі, які створили ЕНК з вокалу, не можуть нести особисту відповідальність за ймовірні негативні наслідки самостійного навчання студентів у разі завдання під час його використання шкоди голосу (подібно до ступеню відповідальності лікаря, рекомендації якого порушувалися пацієнтом у процесі лікування). У цьому питанні є розбіжності думок викладачів та студентів.

Усвідомлюємо, що у сучасному світі дистанційне навчання активно входить в мистецьку освіту вищої школи. ЕНК з практичних дисциплін розробляються і застосовуються в освітньому процесі студентів музичних спеціальностей, насамперед, з інформаційно-демонстраційною метою. Втім вони не можуть повністю замінити навчання співаків в аудиторії з викладачем і концертмейстером. Анкетування студентів показало, що тут їх думки та педагогів повністю співзвучні. Тож, на нашу думку, діяльність викладачів кафедри академічного та естрадного вокалу може бути спрямована на запис демонстраційних відеороків для розташування на сайті нашого Університету і більш ефективного пошуку абітурієнтів, розробку ЕНК з інформаційним контентом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокulturологічний аспект : монографія. Вид. 2-ге. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
2. Горбатюк О. В. Дистанційна освіта в Україні: особливості та основні проблеми. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 28 (1). 2020. С. 15–25.
3. Мережко Ю. В., Киченко Т. О. Формування навичок самостійної роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія №14 (26). 2019. С. 75–83.
4. Пляченко Т. М. Методика викладання вокалу : навч.-метод. посібник для студентів музичних факультетів. Кіровоград : КДПУ, 2005. 80 с.
5. Офіційний сайт Національної спілки кобзарів України : веб-сайт. URL: <http://kobzari.org.ua/> (дата звернення 25.03.2022).
6. Iryhina S., Sbruieva A., Chystiakova I., <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40682878> Chernyakova Z. Implementation of Emotional Intelligence Theory in Future Musical Art Teachers Training. *Tarih Kultur Ve Sanat Arastirmalari Dergisi Journal of History Culture And Art Research*. 2020. T. 9. Vol. 2. P. 50–60.
7. Ovcharenko N., Matveieva O., Chebotarenko O., Koehn N. Methodological Readiness of Musical Art Master's Degree Students: A Theoretical Research. *Tarih Kultur Ve Sanat Arastirmalari Dergisi Journal of History Culture And Art Research*, 2019. T. 8. Vol. 4. P. 166–176.
8. Ovcharenko N., Samoilenko O., Moskva O., Chebotarenko O. Innovative Technologies in Vocal Training: Technological Culture Formation of Future Musical Art Teachers. *Tarih Kultur Ve Sanat Arastirmalari Dergisi Journal of History Culture And Art Research*, 2020. T. 9. Vol. 3. P. 115–126.
9. Eric Whitacre : веб-сайт. URL: <https://ericwhitacre.com/> (дата звернення 03.03.2022).